

Prikaz knjige
David Conway,
LIBERAL EDUCATION AND THE NATIONAL CURRICULUM
Liberalno obrazovanje i nacionalni kurikulum
London: Civitas, 2010., 147 str.

Liberal Education and the National Curriculum
David Conway

Autor knjige David Conway profesor je emeritus s područja filozofije na Middlesex University u Londonu. U knjizi *Liberalno obrazovanje i nacionalni kurikulum* progovara o potrebi promjena u provođenju odredbi britanskog Nacionalnog kurikula uvedenog 1988. godine stupanjem na snagu *Zakona o reformi obrazovanja*. Conway kritički raskrinkava stvarno stanje u britanskom školstvu, brojne zablude oko izvorišnih utjecaja današnjeg kurikula, ali donosi preporuke i rješenja koja mogu učinkovito otkloniti nepremostive prepreke s kojima se učitelji i učenici svakodnevno susreću. Oštar u kritici, Conway zagovara ideju liberalnog obrazovanja kao jedinu koja u današnje vrijeme može odvesti britansko društvo u 21. stoljeće. Liberalnom, slobodnom, općem obrazovanju suprotstavlja ideju strukovnog, praktičnog obrazovanja koje se zbog brzih društvenih promjena, globalizacije i liberalizacije društva podrazumijeva samo po sebi, ali se na njemu ne temelji fundamentalna obrazovna politika. Sloboda suvremenog čovjeka zasniva se na kakvoći života izvan profesionalnih, radnih okolnosti te bi stoga i škola 21. stoljeća trebala odgajati čovjeka koji zna i želi samostalno misliti, aktivan je u slobodnom vremenu, razumije i živi kulturu i umjetnost, otvoren je za nove ideje, slobodouman i s visokim etičkim standardima. Knjiga se sastoji od devet poglavlja: *Kako se englesko školstvo toliko pogoršalo*, *Nacionalni kurikulum kao krivac*, *Neki česti i ne tako česti mitovi o Nacionalnom kurikulumu*, *O navodnim puritanskim korijenima Nacionalnog kurikulumu*, *Propisi odbora za osnovnoškolsko obrazovanje iz 1904. godine kao navodni izvor Nacionalnog kurikulumu*, *Stvarno podrijetlo Nacionalnog kurikulumu*, *Liberalno obrazovanje kao svrha Nacionalnog kurikulumu*, *Zaključak*. Poglavljima prethodi *Predgovor* koji je napisao Justin Shaw, predsjednik zaklade Civitas: Instituta za proučavanje civilnog društva, koji je ujedno i izdavač knjige. Na kraju knjige nalazi se iscrpan *Popis literature*.

Autor započinje knjigu prvim poglavljem *Kako se englesko školstvo toliko pogoršalo* u kojem kritizira stanje u engleskom odgoju i obrazovanju nakon prihvaćanja *Zakona o reformi obrazovanja* iz 1988. godine. Reforma je unijela promjene u načine praćenja i vrednovanja odgojno-obrazovnog učinka učitelja i učenika, prevelika je važnost posvećena vanjskom vrednovanju koje je dovelo do pretjerane birokratizacije školstva te postupnog nestajanja vrijednosti kao što su spontanost i kreativnost iz engleskih učionica. Iako je reformi prethodilo razdoblje u

kojem je bila osjetna potreba za egzaktnijom obrazovnom regulativom, pritisak novog strogo strukturiranog nacionalnog kurikula nije doveo do cilja zacrtanog odgojno-obrazovnog ideala, nego do situacije u kojoj dominiraju obrazovne inspeksijske službe.

Drugo poglavlje *Nacionalni kurikulum kao krivac* donosi kritiku ideje, orijentacije i strukture važećeg britanskog Nacionalnog kurikula. Autor smatra ideju orijentiranosti kurikula na nastavne predmete zastarjelom i neprihvatljivom. Takav kurikulum nije izazovan današnjim učenicima i ne doprinosi razvoju neophodnih, novih učeničkih kompetencija. Kurikulum zanemaruje odgojne ciljeve i favorizira akademsku učinkovitost što posredno dovodi do produbljena jaza između učenika različitih socijalnih, etničkih i kulturalnih skupina. Kao rješenje, autor predlaže britanskim uvjetima prilagođen švedski nacionalni kurikulum koji je, iako uvelike akademski orijentiran, znatno otvoreniji, slobodniji s mnogo manje propisane regulative koja ograničava učitelja u vlastitom kreativnom planiranju i izvođenju nastave. Takav oblik nacionalnog kurikula primjereniji je obrazovnim potrebama današnjice te bi se njegovom primjenom mogao sačuvati poljuljani ugled javnog školstva.

U trećem poglavlju *Neki česti i ne tako česti mitovi o Nacionalnom kurikulumu* autor istražuje temelje na kojima se zasniva današnji Nacionalni kurikulum. Smatra da su elementi kao što su pretjerana akademska orijentiranost, strukturiranost kurikula prema nastavnim predmetima, pa čak i izbor nastavnih predmeta za osnovne škole, preuzeti iz *Propisa odbora za osnovnoškolsko obrazovanje* iz 1904. godine, te su kao takvi neprihvatljivi zahtjevima današnjeg obrazovanja. Autor iznosi stajališta ostalih kritičara Nacionalnog kurikula s osobitim naglaskom na kritike Johna Whitea koji tvrdi da su isti puritanski interesi pod utjecajem ideja Petrusa Ramusa, francuskog filozofa iz šesnaestog stoljeća, a koji su oblikovali stvaranje javnog obrazovanja s početka dvadesetog stoljeća, utjecali i na današnji Nacionalni kurikulum. Uzimajući u obzir čak i potrebu nekih struktura za njegovanjem puritanskih vrijednosti i u današnjem vremenu, White pronalazi utemeljenje suvremenog Nacionalnog kurikula na takvim idejama u potpunosti neprihvatljivim i štetnim za daljnji razvoj britanskog društva.

O navodnim puritanskim korijenima Nacionalnog kurikuluma naslov je četvrtog poglavlja u kojem David Conway preispituje utemeljenost ideje kritičara Nacionalnog kurikula Johna Whitea koji neuspjeh kurikula vidi isključivo u navodnim puritanskim korijenima. Razmatrajući ideje Petrusa Ramusa, autor ustanovljuje da Ramus nije zaslužan za osmišljavanje određene pedagoške metode niti za uvođenje akademskih disciplina koje su kasnije puritanci preuzeli i na njima temeljili razvoj britanskog javnog obrazovanja. Autor spoznaje ideje puritanskih kurikula iz isključivo povijesne perspektive koja nije imala težnje stvoriti filozofske temelje obrazovne politike, nego je isključivo odgovarala na praktične potrebe u obrazovanju klera. Tumačenjem poteza obrazovnih struktura tog vremena na Whiteov način, navodi se na pogrešne zaključke o negativnim religijskim stavovima prema određenim akademskim disciplinama kao što su likovna i glazbena umjetnost dok se u stvarnosti korijen odnosa prema umjetnostima nalazi drugdje, u praktičnoj potrebi da se obrazuje određeni profil svećenika koji ne mora biti osobito umjetnički obrazovan.

Peto poglavlje nosi naslov *Propisi odbora za osnovnoškolsko obrazovanje iz 1904. godine kao navodni izvor Nacionalnog kurikuluma*. U njemu se autor bavi analizom dokumenata te dovodi u pitanje sličnost i utjecaj *Propisa odbora za osnovnoškolsko obrazovanje iz 1904. godine* na današnji Nacionalni kurikulum. Sličnost koja se nalazi u popisu predmeta moguće je pripisati slučajnosti jer su i drugi raniji i kasniji dokumenti donosili slične popise. Štoviše, autor smatra kako neki raniji dokumenti imaju više sličnosti s današnjim Nacionalnim kurikulumom od *Propisa* iz 1904. godine.

U šestom poglavlju autor otkriva stvarno podrijetlo suvremenog britanskog Nacionalnog kurikula (poglavljje nosi naziv *Stvarno podrijetlo Nacionalnog kurikuluma*). Ono je nekoliko desetljeća starije od *Propisa* iz 1904. godine i nalazi se u dokumentima državnog inspektora Matthewa Arnolda koji je, analizirajući obrazovne sustave Njemačke i Francuske, pokušao britanskim vlastima predložiti sličan obrazovni sustav. Obilazeći i proučavajući obrazovne sustave nekoliko europskih zemalja, analizirao je i komparirao kurikule koji su, po njemu bili kvalitetniji od britanskog, i čiji su rezultat naprednija društva i ekonomije, prvenstveno Francuske i Njemačke. Arnold se zalagao za javno osnovno i srednje obrazovanje koje će biti okvirno propisano na razini države od koje će također primati financijsku potporu.

U sedmom poglavlju *Liberalno obrazovanje kao svrha Nacionalnog kurikuluma* autor uvodi pojam *liberalnog obrazovanja* za čiju uspostavu smatra zaslužnim Matthewa Arnolda koji je taj termin prvi upotrijebio i dao mu značenje kakvo i danas nosi. Liberalno obrazovanje odvija se u dvije etape. Prva se odnosi na ono koje se provodi u osnovnoškolskim ustanovama, a drugu provode sveučilišta. Obrazovanje je usmjereno prema osobnoj spoznaji i spoznaji svijeta oko nas. Osobna spoznaja odnosi se na predmete iz područja humanističkih znanosti i umjetnosti, a spoznaja svijeta oko nas odnosi se na područje prirodnih znanosti. Takvu ideju prema kojoj je osnovna uloga školovanja razvoj iz područja liberalnog obrazovanja podržavali su kreatori Nacionalnog kurikula iz 1988. godine na čelu s Lordom Bakerom, ali i mnogi drugi britanski pedagozi George Sampson, Robert Morant, H.A.L. Fisher, Cyril Norwood i Michael Sadler. Kritičari Nacionalnog kurikula često zanemaruju ideju liberalnog obrazovanja kao temeljne odrednice kurikula te tako pogrešno tumače dokument, njegovo podrijetlo i ishode provedbe.

Razliku između pojmova slobodnog (liberalnog) i strukovnog obrazovanja saznajemo u osmom poglavlju koje nosi naziv *Značenje, podrijetlo i obrazloženje liberalnog obrazovanja*. Autor ukazuje na pogrešno tumačenje nastanka i upotrebe pojmova strukovnog i slobodnog obrazovanja koje je uveo Richard Pring prema kojem je slobodno obrazovanje dobilo ime jer oslobađa učenike od neznanja. Prema autoru osnovna je razlika između pojmova u činjenici da je strukovno obrazovanje ono koje je isključivo usmjereno na pripremu učenika na stvarni život i njihovu financijsku samostalnost nakon završetka obrazovanja. Smisao slobodnog obrazovanja leži u tome što ono otvara mogućnost učeniku da živi slobodan i ispunjen život u profesionalnom životu, ali podjednako i u slobodnom vremenu jer upravo je kvaliteta provođenja slobodnog vremena ,mjerilo stvarne slobode čovjeka. Autor upozorava na činjenicu da ideja slobodnog obrazovanja potječe iz antičkog vremena. U petom i četvrtom stoljeću

prije Krista u Ateni su djelovale škole koje su djecu bogatih odgajale za slobodoumne građane koji će se kao odrasli u slobodno vrijeme baviti filozofijom, politikom i umjetnošću. Pojam *septem artes liberales* izvorište je ideje o slobodnom obrazovanju, slobodnom od potrebe za stručnim, praktičnim znanjima. Takav koncept obrazovanja preuzeli su i Rimljani, kasnije i katolička crkva koja je sačuvala potrebu za slobodnim obrazovanjem u srednjem vijeku i dovela do osnivanja sveučilišta koji su od 12. stoljeća preuzeli ulogu pronositelja ideja znanosti i umjetnosti. Prema idejama Matthewa Arnolda i Henrya Newmana liberalno obrazovanja podjednako se odnosi prema odgoju senzibiliteta i odgoju intelekta učenika te je usmjereno na upoznavanje znanosti i velikih umjetničkih djela koja postaju središte odgojno-obrazovnog procesa. John Stuart Mill unaprijedio je procese takvog slobodnog obrazovanja uključivanjem obitelji i lokalne zajednice u odgojne procese jer je uvidio da pod njihovim utjecajem dijete može steći kvalitetniji moralni odgoj i bolje se socijalizirati u životnu sredinu. Inzistiranjem na strukovnom, praktično orijentiranom kurikulumu učenicima se onemogućava upoznavanje literature koju zagovaraju Arnold, Newman i Mill te ih se zauvijek udaljava od širine slobodne misli. Smisao obrazovanja prema Arnoldu je upoznavanje učenika s najvećim dostignućima u području znanosti i umjetnosti koje se danas, dva stoljeća nakon Arnolda, može tumačiti kao širenja granica kulture u koju se može ubrojiti gotovo sve – od religijskog odgoja do poznavanja novih tehnologija i rezultata znanosti. Slobodno obrazovanje treba pružiti učenicima utjehu i smisao i pripremiti ih za život izvan okvira profesionalnog života. Danas, sloboda podrazumijeva aktivno građanstvo, empatičnost, kulturu življenja, toleranciju, kulturu slobodnog vremena, umjetnički konzumerizam i ostale pogodnosti proizašle iz postmodernističkog društva koje čine život vrijedan življenja.

U posljednjem, devetom poglavlju autor donosi rješenja koja mogu pomoći britanskom obrazovnom sistemu čak i bez velikih izmjena u zakonskim regulativama. Autor osnovnim problemima *Nacionalnog kurikulum*a smatra strogu i preopširnu birokraciju, zatvorenost i rigidnost nastavnih programa orijentiranih na usvajanje znanja koji ne potiču nastavničku kreativnost i slobodu i pretjeranost u metodama vanjskih vrednovanja učenika i nastavnika. Unaprijeđenjem spomenutih elemenata *Nacionalnog kurikulum*a razvio bi se kurikulum orijentiran na usvajanje kulturnih, civilizacijskih i humanih vrijednosti koji bi podjednako obrazovao i odgajao bolje društvo 21. stoljeća.

U vremenu u kojem smo kao društvo prihvatili koncept kurikularnog promišljanja odgoja i obrazovanja, iskustva zemalja koje imaju dugogodišnju kurikularnu tradiciju, kao što je to slučaj s Velikom Britanijom, značajno će pomoći u preveniranju mogućih pogrešaka u izvedbi i planiranju kurikula, u ispravljanju nedorečenosti i ukazati na smjer razvoja kojemu treba težiti. Otvorenost ideje kurikula zahtijeva konstantnu reformu unutar odrednica kojoj mogu pomoći ideje i kritike stanja, upravo onakvih kakve možemo pronaći u knjizi *Liberalno obrazovanje i nacionalni kurikulum* i stilu razmišljanja Davida Conwaya.

mr.art. Berislav Jerković
Umjetnička akademija u Osijeku

Prikaz knjige

ANIKÓ IMRE (2009.), IDENTITY GAMES – GLOBALIZATION AND THE TRANSFORMATION OF MEDIA CULTURES IN THE NEW EUROPE. CAMBRIDGE, LONDON: THE MIT PRESS, 257. STR.

U svojoj znanstvenoj monografiji Anikó Imre postavlja teško pitanje opstanka čovjeka u svijetu globalizacije. Iz medijsko-znanstvene perspektive želi uspostaviti smislenu vezu između inovativnih uvjeta digitalne globalizacije koja teži transformaciji novijih društvenih promjena i želje za razvojem pragmatičnijeg poznavanja sustava medijskog procesa u digitalnoj kulturi. Autorica kritički analizira pojam eurocentrizma s aspekta analiza devijantnih društvenih tendencija i nekritičkog prihvaćanja virtualnog stila života.

Ova znanstvena monografija sastoji se od pet poglavlja, od kojih će se ovdje detaljnije prikazati samo neka.

U prvom poglavlju naslova *A Euro- American Trip from Aesthetic Education to Educational Games (Euro-američko putovanje od estetskog obrazovanja do obrazovnih igara)* autorica, pozivajući se na brojne ugledne mediologe i kritičare suvremenih medijskih znanosti, pronalazi poveznice između globalizacije, socijalnih promjena, društvene transformacije, novih medija, *Nove Europe*, itd. (str. 7-10). Aniko Imre smatra kako je (bilo) nužno ukazati na te poveznice radi boljeg shvaćanja procesa inovativne globalizacije i transformacije kulture medija u *Novoj Europi* (str. 44). Na osnovi toga, odvažila se istraživati pragmatičnu implikaciju tog procesa, istražujući kako funkcionalnu tako i disfunkcionalnu ulogu razvoja kulture medija. Time je htjela ukazati i na različite indikatore koji mogu utjecati na svijest i ponašanje (osobito) mladih. Prije svega, željela je izbjeći utjecaj skeptika s jedne strane ili euforika s druge u odnosu prema novim medijima (u suvremenom shvaćanju procesa transformacije medijske kulture). Analizirala je iskustva transformacije srednjih i istočnoeuropskih zemalja u procesima globalizacije i europeizacije pri čemu nije slijedila tipične primjere iz strukturiranih regionalnih istraživanja (*Area Studies*), nego je predstavila usporedne analize iz kozmopolitske perspektive (str. 66). Tako je odredila trenutnu razvojno-tehničku razinu različitih regija i država, primjerice Indije, SAD-a, Balkana kao i *Nove i Stare Europe*.

U drugom poglavlju *From the Mole to the Dinosaur: Global Nostalgia and the Ambivalences of Late- and Postcommunist Children's Media culture (Od krtice do dinosaura: globalna nostalgija i ambivalentnost dječje medijske kulture krajem komunizma i u postkomunističkom razdoblju)* autorica ističe nužnost razumijevanja medijske globalizacije, koja je orijentirana na konzumerizam i spektakle, a s druge strane kritizira ubrzani razvojni proces koji je istovremeno i kritičan i manipulativan, a očituje se u ekspanziji konzumerizma (str. 89) uz prateće pojave eurocentrističkog nacionalizma koji mehanizmima homofobije, mržnje prema subkulturama, rasizma i ksenofobije dolazi do sve većeg izražaja. Ubrzani ritam života prvenstveno utječe na socijalizaciju mladog naraštaja. Mladima problem predstavlja što se moraju orijentirati